С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Йордан Йорданов, член на научно жури

в

процедура по присъждане на образователната и научна степен „доктор“

ОТНОСНО: дисертационен труд на тема: „„„Международни стандарти за ефективност на пенитенциарните системи в България и Албания (криминологични и наказателноправни аспекти)“ ” за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по докторска програма „Криминология", професионално направление 3.6. Право, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки с автор Кренар Реджеп Бърди, докторант в самостоятелна форма на обучение в катедра „Наказателноправни науки“ при Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури, определено със Заповед № 635 от 01.10.2026 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”

I. Данни за дисертацията, автореферата и наукометричните показатели

Дисертационният труд на тема: „„„Международни стандарти за ефективност на пенитенциарните системи в България и Албания (криминологични и наказателноправни аспекти)” разработен от докторант Кренар Бърди, е посветен на сложен и социално ангажиран проблем, с особено място в съвременното научно и обществено пространство. През

последните десетилетия се забелязва явен конфликт между трите концептуални пенологични направления: традиционната парадигма за поправяне и превъзпитание, хуманистичната алтернатива за рехабилитация без десоциализация, и технократската концепция за „тотален контрол“. Дори незадълбочен преглед върху тенденциите в пенитенциарната политика на европейските страни показва, че по този въпрос липсва консенсус.

На вниманието ни е представен труд върху актуална и значима проблематика, свързана с въздействието на международните стандарти върху ефективността на пенитенциарните системи на България и Албания. Резултатите от изследователската дейност имат както научно-теоретичен, така и приложен характер, в който ясно личи развитата визия на автора, която е плод и на дългогодишния му опит в местата за лишаване от свобода.

Дисертационният труд на тема „„„Международни стандарти за ефективност на пенитенциарните системи в България и (криминологични и наказателноправни аспекти)”, представен от Кренар Бърди представлява оригинално, задълбочено и системно изследване в областта на международното и национално пенитенциарно право, което представлява научно обосновано потвърждение на принципа за баланс между сигурността и човешките права, залегнали в Стандартните минимални правила на ООН от 2015 г. (Правилата Мандела) и Европейските правила за затворите.

Състои се от увод, три глави, заключение, библиография и приложения с общ обем 190 страници.

В увода на дисертационното изследване ясно е подчертана актуалността и значимостта на темата. Авторът убедително извежда своите аргументи за необходимостта от осъществяването на подобно научно изследване в условията на сравнителен анализ между пенитенциарните системи на Република България и Република Албания.

Посткомунистическо правно и институционално наследство прави сравнението научно полезно, позволявайки на дисертанта да изследва възможността, подобни исторически предизвикателства да се решават при различни степени на европейска интеграция.

Актуалността на изследването е и от практическо значение. И в двете страни хармонизацията на законодателството е напреднала, но проблемите с прилагането остават видими.

Първата глава е посветена на международните стандарти за гарантиране на ефективността на пенитенциарните системи и защита на основните права на задържаните и лишените от свобода лица.

Втората глава разглежда пенитенциарните системи на България и Албания.

Третата глава представя емпиричното изследване на ефективността на албанската пенитенциарна система за превенция на престъпността, заедно с аналитични констатации и препоръки.

Справката за литературните източници съдържа: 180 заглавия на български, руски, английски и албански език, и интернет източници; бележките под линия са 124 на брой; цитиранията са коректни. Методиката на изследване е актуална. Стилът на докторанта е добър, борави се добре с криминологичната, наказателна и наказателнопроцесуалната терминология.

Дисертационният труд съответства на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на ВСУ „Ч. Храбър“, и като качество удовлетворява изискванията за придобиване на ОНС „доктор“.

Авторефератът отговаря на изискванията към съдържанието му, съответства на структурата и съдържанието на дисертацията, предоставя ясно и точно резюме на дисертационния труд.

По темата на дисертационния труд докторанта има три публикации, които представляват принос в науката, както следва:

1) Bardhi, K. (2025). Evolution of work rules in Albanian prisons. E-Journal VFU, 24, 861-874. https://doi.org/10.53606/evfu.24.861-874;

2) Bardhi, K. (2026). The role of work in prison and its impact on the rehabilitation in modern penitentiary systems. E-Journal VFU, 25, 475-489, https://doi.org/10.53606/evfu.25.475-489;

3) Bardhi, K. (2026). The Role and Impact of Family Visits on Prisoners. E-Journal VFU, 25, 463-474. https://doi.org/10.53606/evfu.25.463-474.

Публикационната активност е показателна за трайния научен интерес на докторанта към изследвания по избраната тема.

Докторантът е изпълнил минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за образователната и научна степен „доктор“.

II. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В организационен и съдържателен план, трудът предлага добра съразмерност, свързаност и логика на научното изследване. Авторът демонстрира много добро познаване на проблематиката, като теория и практически решения в Република Албания. Показва добри възможности за проучване и интерпретация на теоретични разработки по отношение на българската пенитенциарна система. Авторовите тези и анализи на международните документи и практики и тяхната интегрираност в ноционалните правни системи на Албания и България по отношение на

рехабилитацията и постпенетенциарната реинтеграция придават особено достойнство на разработката.

Представеното дисертационно изследване съдържа научни и научно-приложни резултати, сред които могат да се отличат:

1. Изследването предлага интердисциплинарен сравнителен анализ на българската и албанската пенитенциарна система, доказвайки чрез съпоставка на правните и криминологичните аспекти, че нормативното съответствие с международните стандарти не гарантира автоматично тяхната практическа ефикасност;

2. Разработва интегрирана аналитична рамка, в която защитата на правата на човека, рехабилитацията, реинтеграцията и превенцията на престъпността се третират като взаимозависими компоненти за постигане на ефективност от дейността на една пенитенциарна система;

3. Представя емпирични открития от албанския пенитенциарен контекст, базирани на възприятията на затворническия персонал относно рехабилитацията, условията на труд, институционалния капацитет и превенцията на рецидивизма.

4. Констатира специфични пропуски в албанската система, свързани с обучението на персонала, услугите за психично здраве и пренаселеността. Проблеми се наблюдават още при класификацията, непрекъснатостта на програмите и сътрудничеството след освобождаване.

5. Сравнява българските институционални практики с албанските нужди от реформи и идентифицира елементи, които могат да бъдат адаптирани за укрепване на албанската пенитенциарна система.

6. Изследването притежава ясна научно-приложна стойност за реформата на затворите в Югоизточна Европа, тъй като надгражда наказателноправната доктрина чрез концепцията за превантивната роля на пенитенциарната система и предлага на ангажираните субекти конкретни

de lege ferenda решения за оптимизиране на законодателството, управлението и междуинституционалната координация.

III. Бележки и препоръки

Няма спор, че изследването притежава теоретична и практикоприложна стойност, но са забележими известни пропуски. Не е ясно анализирана разликата между комплекса от мерки носещи рехабилитационен характер в пенитенциарната и в постпенитенциарната фаза, тяхната причинно-следствена връзка с успехите или неуспехите в борбата с рецидива. Предложенията de lege ferenda би трябвало да съдържат конкретна нормативна формулировка - т.е. готов текст на бъдещ закон, който директно решава даден дефект в правната уредба. В емпиричното проучване липсва дълбочина. При близо 20 МЛС и около 4000 служители в албанската пенитенциарна служба, проведената анкета, обхващаща 4 МЛС и 40 служители има по-скоро пилотен характер. Изводите и анализите от подобно изследване трудно биха могли да доведат до генерални обобщения за цяла една система. Именно в този контекст намирам за нужно включването на основната целева група – лишените от свобода, които биха дали най-актуалната обратна връзка от криминологичен и наказателноправен аспект относно предпоставките за рецидива и жизнеспособността на мерките за рехабилитация.

В този смисъл на автора може да се препоръча в бъдещите си изследвания да задълбочи аналитичния подход към проблематиката. Предвид експертния му опит в пенитенциарната система, това ще му позволи да изведе значими предложения за усъвършенстване на наказателното и наказателно-изпълнителното законодателство в Република Албания. Така направената препоръка не се отразява на общата ми положителна оценка на дисертационния труд.

IV. Заключение

Имайки предвид изложените по-горе съображения, давам положителна оценка на представения за защита научен труд на Кренар Реджеп Бърди на тема: „Международни стандарти за ефективност на пенитенциарните системи в България и Албания (криминологични и наказателноправни аспекти)“.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователната и научна степен „доктор“, поради което предлагам на уважаемото научно жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3. Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“, докторска програма „Криминология” на Кренар Реджеп Бърди.

23.10.26 г. Член на научно жури: .....

гр. Варна / доц. д-р Йордан Йорданов /